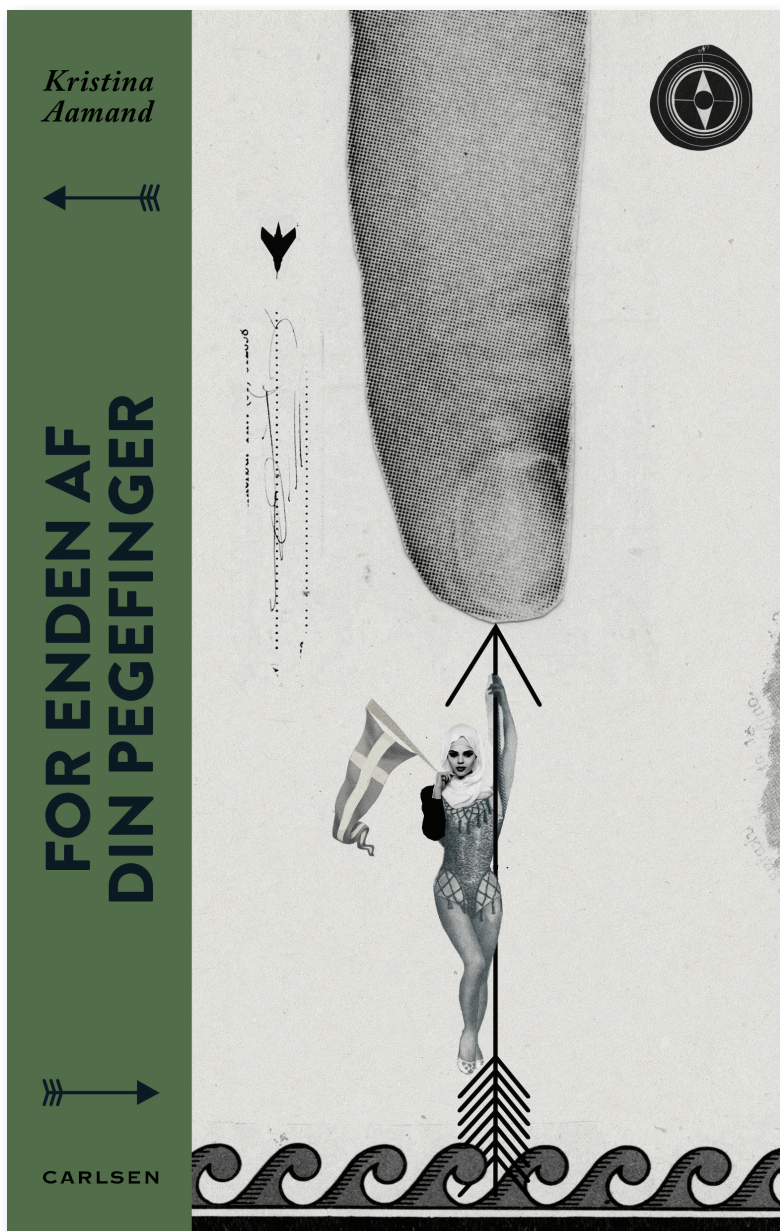

Ned i litteraturen

Et undervisningsforløb af
Susanne Arne-Hansen

CARLSEN *Ekstra*
carlsensekstra.dk

Om bogen

Forlaget Carlsen udskrev i 2014 en Young Adult romankonkurrence med titlen *Nye Stemmer*. Kristina Aamand vandt konkurrencen med manuskriptet til *For enden af din pegefinger*, som blev udgivet i 2016.

Avisen Politiken skrev om bogen:

“Det er svært at forestille sig, at noget manuskript indsendt til forlaget Carlsens konkurrence om den bedste ungdomsbog har været bedre end Kristina Aamands sjove, sørgelige og kloge roman *For enden af din pegefinger*.”

Om forfatteren

Forfatteren Kristina Aamand debuterede i 2007 med bogen *Mødom på mode* skrevet i samarbejde med Asif Uddin. Kristina Aamand er uddannet sygeplejerske og socialrådgiver. Hun har i en årrække arbejdet på Center for voldtægt på Rigshospitalet og haft sin egen brevkasse, mødom.dk. Hendes blandede herkomst – dansk katolsk mor og palæstinensisk far med syrisk familiebaggrund – og oplevelser med kultursammenstød spiller en stor rolle i hendes forfatterskab. Hun har foruden *For enden af din pegefinger* og fagbogen *Mødom på mode*, skrevet Young Adult-romanerne *Haram* og børnebøgerne om Omar, Bruno og Mussa.

Hvorfor skal du læse romanen *For enden af din pegefinger*?

For enden af din pegefinger handler om identitet. Det vil sige at finde ud af, hvem man er, hvad man tænker og mener, og hvordan man forholder sig til andre mennesker, der måske har andre værdier end en selv.

Formålet med at læse romanen er, at du gennem samtaler og ved at undersøge tekstens litterære virkemidler får indblik i forskellige kulturers værdier og tankesæt, og selv bliver klar over, hvad du tænker og mener om de temaer, romanen behandler. Måske kan romanen være med til, at du udvikler nye sider af din identitet? (jf. *Kompetencemålet, Fortolkning for 7.-9. klasse*)

Hvad skal du lære?

Det er målet, at du kan

- få overblik over handlingsforløbet i romanen, så du kan genfortælle den,
- fortolke teksten ved at undersøge romanens komposition, miljø og personskildringer og formidle din undersøgelse til andre,
- tænke over og samtale om romanens temaer ved at perspektivere den til dig selv, verden omkring dig og andre tekster.

Hvordan arbejder du?

Du skal arbejde med teksten af tre omgange:

1. *Forstå teksten*

Din lærer læser første kapitel. Derefter læser du selv resten, men du stopper op undervejs og tjekker din forståelse ved at tale med andre om, hvad handlingen går ud på.

2. *Undersøg teksten*

Du arbejder alene, i makkerpar, i grupper og fælles i klassen. Når du arbejder i grupper foregår det nogle gange i fokus- og matrixgrupper med udvalgte litterære begreber. I en fokusgruppe arbejder du sammen med 3-4 andre elever med at analysere og fortolke teksten. I matrixgrupper formidler du din viden fra fokusgruppen til elever, der har arbejdet med andre områder, og de formidler deres viden til dig. Bagefter drøfter I i gruppen og i klassen, hvordan jeres samlede undersøgelser påvirker jeres forståelse og fortolkning af teksten.

3. *Brug teksten*

Når du har læst og undersøgt teksten, skal du alene eller sammen med andre forholde dig til romanen og perspektivere den: Hvad siger romanen dig? Kender du problematikken fra andre tekster eller fra forhold i verden omkring dig? Hvad tænker du om de temaer, romanen tager op? Er du blevet klogere på dig selv eller andre?

Feedback og evaluering

Du får løbende feedback på dine opgaver gennem opsummeringer i klassen, ved at lytte til, hvordan andre har løst lignende opgaver, gennem

drøftelser i grupper og i klassen og ved at læse og tænke over de udstillede produkter.

Når I er færdige med forløbet, skal du tænke over om formålet med at læse romanen og målene er nået.

FORSTÅ TEKSTEN

● Før du læser: Mødet på midten

○ *Firemandsgrupper*

1. Gå sammen i grupper på fire, og læg et stykke A3-papir i midten, så I hver har et hjørne.
2. Kig hver især – og uden at tale sammen – på omslaget, bagsideteksten og forsatsen. Bladr i bogen og brug jeres viden fra afsnittene ‘Om bogen’ og ‘Om forfatteren’.
3. Skriv nu hver især i 2 min. i hver jeres hjørne, hvad I tænker bogen vil handle om.
4. Sig på skift og uden at kommentere hinandens synspunkter, hvad I tænker romanen vil handle om.
5. Drøft herefter i gruppen jeres forestillinger.
6. Skriv i midten og som stikord jeres samlede tanker om tekstens handling. Skriv også, hvis I er uenige om noget.
7. Fremlæg ultra kort for klassen.

● Mens du læser: Stop og spot

○ *Alene og fælles*

- For at få overblik over handlingen skal du tage noter, mens du læser. Lav en læseguide som eksemplet på næste side på et A3-ark – eller få en udleveret af din lærer. Fold den, så du kun ser de to første kolonner.
- Din lærer læser det første kapitel op, og du læser selv kapitel 2-4. Tag noter på arket undervejs. Måske kan du ikke udfylde alle rum endnu?

Drøft bagefter i klassen, hvad kapitlerne handler om, hvordan de passer med jeres forudsigelser, og find svar på eventuelle spørgsmål.

FOR ENDEN AF DIN PEGEFINGER	Kapitel 1 - 4	Kapitel 5 - 8	Kapitel 9 - 12	Kapitel 13 - 16	Kapitel 17 - 20
Hvem er personerne, og hvilken rolle har de i romanen?					
Hvad er problemet/ problemerne?					
Hvor foregår handlingen?					
Andet, fx Spørgsmål til teksten Tanker om teksten					

- Læs kapitel 5-8.

Tag igen noter. Fold din læseguide ud, så du nu har tre kolonner, og skriv igen noter. Måske ændrer din forståelse sig undervejs? Skriv kun nye oplysninger, eller noget du ændrer forståelse af.

Drøft bagefter i klassen, hvad kapitlerne handler om.

- Fortsæt på denne måde til hele romanen er læst.

● Efter du har læst: Hvad ved du nu?

○ *Klassen*

- Hvem er personerne, og hvilken rolle har de i romanen?
- Hvad er problemet eller problemerne.
- Hvor foregår handlingen, og hvilken betydning har det for teksten?
- Hvordan slutter romanen?
- Hvilken genre er romanen skrevet i, og hvilken betydning har det for jeres forståelse af den?

UNDERSØG TEKSTEN

● **Komposition – fabula og sjuzet**

Nu skal I i fællesskab undersøge, hvordan teksten er bygget op. Romanen består af forskellige grafiske udtryk:

- Almindelig trykt brødtekst.
- Ni zines, der består af håndskreven tekst og collager med billeder, citater, digte, udklippede bogstaver m.m. (multimodalt udtryk). Se fx på side 15, 37, 67, 106, 125, 162, 183, 210, 249.
- Tekst i kursiv. Se fx side 74, 121, 140, 171, 205, 206.
- Tekst i fed. Se fx side 74, 81, 86, 173, 178, 179.

Hvilken forskel er der på brugen af de fire grafiske udtryk?

Undersøg brødteksten

○ *Alene og fælles*

- Fordel kapitlerne 2–19 mellem jer i klassen.
- Skriv et resumé af handlingen i kapitlet. Resumeet må være på 18–22 ord, og alle skal skrive på samme farve papir. Skriv kapitelnummer og overskrift på resumeet. Et resumé af kapitel 1 kan fx se sådan ud:

Kapitel 1: Krig

Lægesamtale om far, der er indlagt på et hospital med en hjertesygdom fremkaldt af stress på grund af krigsoplevelser i hjemlandet.

- Kopier jeres resumeer, så I har to udgaver af hvert kapitel. (Det andet skal I bruge senere.)
- Sæt et resume af hvert kapitel op på en væg i jeres klasseværelse. Sæt dem i den rækkefølge, de kommer i romanen.

Undersøg zines

○ *Grupper*

- Fordel de ni zines mellem grupper i klassen.
- Overvej, hvordan de forskellige modaliteter i en zine spiller sammen, og hvad de udtrykker.
- Skriv et resumé af indholdet i jeres zine. Resumeet må være på 18–22 ord og skal skrives på en anden farve papir end resuméerne af brødteksten.

- Kopier jeres resumeer, så I har to udgaver af hvert kapitel. (Det andet skal I bruge senere.)
- Sæt resumeerne af zines op over de kapitler, som de forekommer i.

Sjuzet

○ *Fælles*

På væggen har I nu et grafisk overblik over romanens komposition. Handlingen er ikke fortalt i den kronologiske rækkefølge, som episoderne foregår i. Forfatteren Kristina Aamand har valgt at fortælle om det, der foregår i fortællingens nutid, i brødteksten og at lade zines være tilbageblik eller flashbacks til noget, der er foregået i fortiden. Denne form for komposition, hvor handlingsforløbet ikke følger den kronologiske rækkefølge af episoderne, kalder vi *sjuzet*. Sæt et skilt med sjuzet op ud for rækken af jeres resumeer.

- Tilbageblik og flashback
Hvilke zines er flashbacks, og hvilke er tilbageblik. *Flashbacks* er konkrete gengivelser af hændelser i fortiden. De er skrevet, som om det sker her og nu. *Tilbageblik* er referat af, hvad der tidligere er sket.

Fabula

○ *Fælles*

Nu skal I med de samme resumeer prøve at konstruere det kronologiske forløb af episoderne eller *fabula*, som man også kalder det. Brug den anden udgave af jeres resumeer af brødtekst og zines, og sæt dem op på væggen under sjuzet. Skriv et skilt med fabula ud for det kronologiske forløb.

Fortællekreds

○ *Fælles*

Fortæl til sidst det kronologiske forløb i en fortællekreds. Gør sådan:

- Sæt jer alle i en stor rundkreds.
- Den første elev begynder med at fortælle en lille del af handlingen. Når han/hun er færdig vises med en gestus, at næste elev tager over og fortæller videre. I fortsætter sådan hele vejen rundt. Sidste elev i kredsen fortæller slutningen, så I må hele tiden afpasse jeres indlæg, så der bliver nok til alle.
- Brug jeres resumeer under fabula som inspiration, hvis I går i stå.

- **Fælles**
 - Hvilken virkning har det, at forfatteren har valgt at bygge romanen *For enden af din pegefinger* op på en måde, hvor sjuzet ikke følger fabula.
 - Hvilken virkning har det, at der bruges forskellige grafiske udtryk til at gengive forskellige dele af handlingsforløbet?

● Miljø

Læseteater

- **Tremandsgrupper**

Læs kapitel 8, *Mad as hell*, sammen i tremandsgrupper på denne måde:

- En læser Sheherazades replikker
- En læser Theas replikker
- En læser den øvrige brødtekst

Tænk over, hvordan pigerne er, og lad det komme til udtryk i den måde, I læser replikkerne på. Tænk fx over, hvor I holder pauser og lægger tryk i teksten. Gennem oplæsning fortolker man teksten, og I kan med jeres oplæsning indirekte beskrive personerne og det miljø, de indgår i.

Thea og Sheherezades miljøer

- **Tremandsgrupper**

Beskriv de to pigers miljø. Brug jeres viden fra kapitel 8, men inddrag også gerne viden fra andre steder i romanen, fx s. 25-29, s. 31-42, s. 55-60, s. 61-75, s. 144-152, s. 195-204, s. 227-228, s. 240-241.

Gør sådan:

- Fold et stykke A4-papir, så der bliver to kolonner. Del hver kolonne op i tre felter, og skriv overskrifterne ind, som vist her.

Sheherazades miljø	Theas miljø
Det fysiske miljø	Det fysiske miljø
Det psykiske miljø	Det psykiske miljø

- Skriv i stikord og på listeform træk ved de to miljøer
- Gå derefter sammen med en anden tremandsgruppe og sammenlign jeres noter. Føj evt. flere træk til.

○ **Fælles**

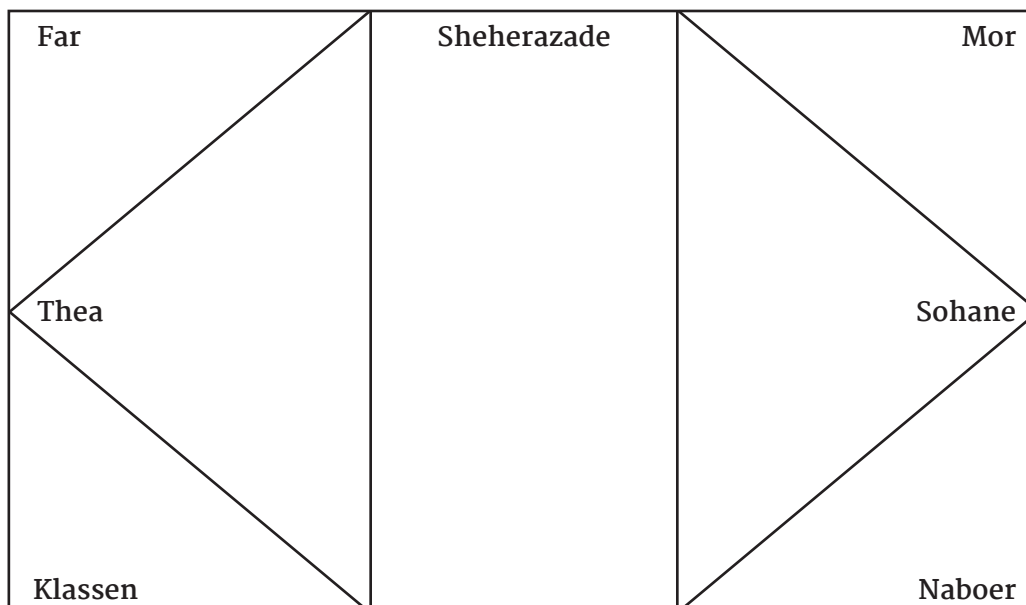
Drøft i klassen:

- Hvilke ligheder og forskelle er der på de to pigers miljøer?
- Hvilken virkning har det, at lige netop disse to miljøer sættes op overfor hinanden i romanen?
- Hvilke andre miljøer beskrives i romanen?
- Er det realistiske miljøer? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Hvilken virkning har det, at man som læser møder flere forskellige miljøer?

● **Personskildringer og relationer**

I skal først undersøge nogle af romanens personer i fokusgrupper. Derefter skal I formidle jeres analyse til hinanden i matrixgrupper og tage noter til det, de andre fortæller, så I til sidst har et overblik over romanens vigtigste personer og deres forhold til Sheherazade.

Fold et stykke A3-papir eller karton, så I har en model, der ser ud som denne:

○ **Fokusgrupper**

Fordel de syv personer/personstyper på grupper af elever. Beskriv jeres person/personstype. Kom ind på:

Ydre karaktertræk

- personernes udseende
- væremåde

Indre karaktertræk

- hvad personerne tænker og føler
- hvem personerne påvirker eller er påvirket af.
- hvad deres problem/problemer er.

Giv eksempler fra teksten, der viser:

- karaktertrækkene.
- sproglige vendinger, der bruges til at karakterisere personen.
- greb i romanen eller grafiske udtryk, forfatteren bruger til at beskrive personerne.

Du kan hente støtte til personskildringerne på fx disse sider i romanen:

Sheherazade: s. 195-216, s. 222-226 og på alle siderne nedenfor

Mor: s. 10, s. 31-42, s. 175-180, s. 190-194.

Far: s. 15-18, s. 37-41, s. 67-72, s. 125-128, s. 162-168, s.183-187, s. 210-214, s. 217-222.

Thea: s. 88-98 s. 112-117

Sohane: s. 61-75, s. 131-138, s. 190-194

Naboerne: s. 61-75, s. 131-138, s. 190-194

Klassen: s. 43-39, s. 159-160, s. 169-170

○ **Matrixgrupper**

Gå sammen i grupper, så alle syv personer/personstyper er repræsenteret. Formidl for hinanden, hvad I har fundet ud af, og tag noter i de respektive rum til det, der bliver fortalt. Tilføj evt. mere, efterhånden som I bliver klogere på personernes indbyrdes forhold.

○ **Fælles**

- Drøft jeres analyser og personernes forhold til hinanden. Giv eksempler på steder i romanen, der underbygger jeres synspunkter.
- Personerne er ikke placeret tilfældigt i modellen. Hvordan kan deres placering i modellen fortolkes? Er I enige? Hvorfor? Hvorfor ikke?

● **Om et år**

○ **Alene**

På s. 239 tænker Sheherazade, da hun er til møde i Bjørks gruppe og hører de andre deltageres historier:

Et helt år. Kan der gå så lang tid, før jeg ser mine forældre igen? Jeg slipper Theas hånd og piller ved nålen på tørklædet. Hun lægger hånden på min ryg. Jeg gad godt zappe et år frem og høre, hvad jeg selv vil sige i rundkredsen? Vil det være en sørgelig historie, om hvordan jeg mistede min familie? Eller en feelgood-fortælling, om familie og forsoning?

- Hvad tænker du? Skriv og fortæl, hvordan du tror, det går Sheherazade et år efter.

Bordet rundt

○ *Grupper*

- Fortæl og drøft bagefter med hinanden bordet rundt, hvad I tænker.

BRUG TEKSTEN

● **Romanen og dig**

Identitetsdannelse som motiv

○ *Alene*

Som beskrevet i indledningen er tekstens overordnede motiv identitet. Ovenfor har du undersøgt romanens personer, og hvordan de påvirker/bestemmer over hinanden og er med til at påvirke især Sherazades identitetsdannelse.

- Vis i en grafisk model, hvem og hvad du bliver påvirket af, og hvem eller hvad der bestemmer over dig.

○ *Walk and talk - makkerpar*

- Gå sammen med en anden elev, medbring din model, vis og tal med hinanden om, hvordan jeres model skal forstås.

Temaer og zines

○ *Fælles*

- Der er mange temaer på spil i romanen. Tænk fx over titlen *For enden af din pegefinger*. Titlen er et arabisk udtryk. Se eksempler på, hvordan vendingen bliver brugt i romanen på side 96, 209 og 220 og i illustrationen på forsiden. Hvordan kan titlen fortolkes?
- På dansk er der et udtryk, der hedder *at pege fingre ad noget*. Hvilken forskel er der på de to udtryk?

- Et gennemgående tema i romanen er social kontrol. Det vil sige straf for at bryde normerne i en given social sammenhæng. Andre temaer, der kan tolkes frem i romanen har med mere grundlæggende og alment menneskelige følelser at gøre, fx løgn, skam, skyld, synd, forelskelse og mod. Find eksempler i romanen, der kan underbygge nogle af disse temaer.

○ **Alene**

I romanen laver Sheherazade zines. Zines er små magasiner kopieret i sort/hvid med tekst, tegninger, billeder, udklip, citater, digte m.m., der kredser om bestemte temaer. Zines er ofte blevet brugt i subkulturelle sammenhænge til at formidle minoriteters synspunkter. Genren er her blevet genopdaget måske som en modvægt til den moderne computerteknologi?

- Udarbejd en zine med et af romanens temaer som omdrejningspunkt. Vælg et tema, som du finder særlig interessant. Det skal fremgå af din zine, hvordan temaet i romanen påvirker dig.

Hvis du aldrig har lavet en zine før, så er der hjælp at hente på Google - skriv fx "how to make a zine", så får du både videoklip og grundige tekstforklaringer.

○ **Fælles og i grupper**

Udstil og fremlæg jeres zines for hinanden, og drøft sammenhængen mellem romanens temaer og jeres fortolkninger af temaet.

● **Romanen og verden**

Vælg en af de følgende tre opgaver:

1. Skammens top fem

○ **Grupper på tre**

På side 61 står der, at i den kultur Sheherazade kommer fra er skilmisse på skammens top fem i stærk konkurrence med gris i gryden, syndig sex, bryster i bikini, bare ben og bøsser.

Kultur forstås i denne sammenhæng som regler for en nærmere angivet gruppes adfærd (*Den store danske, Gyldendal*).

- Hvis I skulle lave en skammens top fem for jeres kultur, hvordan ville den så se ud?
- Definer jeres kultur ud fra ovenstående definition.

○ **Fælles**

- Fremlæg og drøft jeres lister for hinanden.

2. Brevkasse – fra ung til ung

○ *Mindst to grupper á tre elever*

- I romanen tumler Sheherazade alene med, hvad hun skal gøre i den situation, hun er i. Forestil jer, at Sheherazade i stedet for selv at tumle med tankerne skriver til en brevkasse for unge for at få hjælp til at beslutte sig for, hvad hun skal gøre. Hvad skriver hun? Skriv brevet.
- Byt brev med en anden gruppe, og svar på brevet.

○ *Fælles*

- Drøft muligheden for at skrive til brevkasser, og drøft de spørgsmål, I sendte, og de svar, I fik. Kan de bruges? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Hvilke andre muligheder er der for at søge støtte til noget, man tumler med?

3. Paneldiskussion om opdragelse

○ *Tre grupper á tre elever*

I romanen møder vi repræsentanter for forskellige forældretyper: Sheherazades mor og far har hvert sit syn på opdragelse, og Theas far repræsenterer et tredje syn. Fordel de tre forældretyper på tremandsgrupper, og forbered et oplæg til en paneldiskussion om opdragelse. Oplæggene skal være tro mod forældrenes synspunkter, som de fremgår af romanen. Kom fx ind på:

- Hvordan agerer forældre i forholdet til en ung og hvorfor?
- Hvad skal forældre vide om den unge?
- Hvor langt skal en ung føje sine forældre?

Vælg en fra hver af grupperne, der fremlægger jeres synspunkter i panelet. De øvrige elever lytter og stiller spørgsmål til panelet. Panelet besvarer i første omgang spørgsmål og kommentarer fra tilhørerne tro mod deres forældretype. Efter et passende stykke tid kan I brede paneldiskussionen ud til en almen drøftelse af gode råd om opdragelse til unges forældre. Måske kan I opstille nogle konkrete råd?

● **Romanen og andre tekster**

- Gå sammen i *tremandsgrupper*, og vælg en af de tre følgende opgaver:

1. *1001 nats eventyr*

Sheherazade hedder det samme som en af personerne i eventyret *1001 nats eventyr*, På siderne 23, 63, 100, 117–121, 195 og 216 er der direkte henvisninger til eventyret. Undersøg, hvad eventyret handler om, og hvilke intertekstuelle sammenhænge der er mellem romanen *For enden af din pegefinger* og *1001 nats eventyr*.

2. *Skam* – norsk tv-serie

Skam er en vigtigt tema i *For enden af din pegefinger*. Det er det også i TV-serien af samme navn. Sammenlign romanen med afsnit fra serien *Skam*, fx sæson 3, afsnit 1 (28 min.), 2 (25 min.) og 3 (22 min.). Hvilke ligheder og forskelle ser I mellem teksterne?

3. Mange danske muslimer plages af social kontrol – artikel

For enden af din pegefinger er fiktion. Journalisten David Trads har skrevet en artikel i Politiken den 28. maj 2017 med rubrikken *Mange danske muslimer plages af social kontrol*. Undersøg, hvordan indholdet i den stemmer med romanens.

Drøft også, i hvilke andre kulturer der udøves social kontrol.

OUTRO – EVALUERING

● Logskrivning

○ Alene

Skriv en log om dine tanker om romanen og forløbet:

1. Tanker om romanen

- Hvad synes du om romanen og hvorfor? Giv eksempler.
- Var romanen et eksempel på en ny stemme i litteraturen. Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Fik du nye oplevelser og erkendelser ved at læse romanen? Hvis ja, hvilke? Hvis nej, hvorfor ikke?

2. Tanker om forløbet

- Nåede du målene?
- Har du overblik over handlingsforløbet i romanen, så du kan genfortælle den?
- Kan du fortolke teksten ud fra din undersøgelse af romanens komposition, miljø og personskildringer, og kan du formidle dine fortolkninger til andre?
- Har du tænkt over og kan du samtale om romanens temaer ved at perspektivere dem til dig selv, verden omkring dig og andre tekster?
- Hvilke af de aktiviteter, du har arbejdet med i forløbet, syntes du, har været særligt gode for din læring? Hvorfor?
- Er der noget, du synes kunne have været anderledes i forløbet? Hvad og hvorfor?

○ Fælles og grupper

- Fremlæg dine tanker i loggen for din lærer og mindst to andre elever.